

Türkiye'de Kadın Hakları İhlalleri

Eylül 2017

Av. Filiz Keresteciođlu
Halkların Demokratik Partisi Grup Başkanvekili
İstanbul Milletvekili
Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi, Üye

Bu rapor, Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Eşitlik ve Ayrımcılığa Karşı
Komisyon toplantısında sunulmak için hazırlanmıştır.

İçerik

Olağanüstü Halin Kadınlara Etkisi	3
Sokağa Çıkma Yasakları Süresince Kadın Hakları İhlalleri	7
Demokratik Bölgeler Partisi Belediyeleri ve Toplumsal Cinsiyet Perspektifi	8
Seçilmiş Belediye Başkanlarının Tutuklanması ve Hükümet Tarafından Atanan Kayyımlar	10
Kadın Milletvekillerinin Tutukluluğu	10
TBMM Boşanmaları Önleme Komisyonu Raporu ve Hükümetin Son Dönemdeki Kadınlara Yönelik Politikaları	11
Kadınlara Yönelik Şiddet	13
Çocuk İstismarı	16
Eğitimin Dinselleştirilmesi ve Cinsiyetçi Eğitim Politikaları	16
Sonuç	17

Olağanüstü Halin Kadınlara Etkisi

1. Son on yılda kadın haklarını geliştirmek ve korumak için Türkiye'nin imza attığı çok sayıda taahhüte rağmen, Türkiye'de kadınlara yönelik eşitsizlik ve ayrımcılık son yıllarda daha da derinleşti. Bugün, kadın hakları alanında kazanılmış haklar ciddi bir tehdit altında. Özellikle Olağanüstü Hal ve şiddeti besleyen politikaların uygulamaya geçmesiyle Türkiyeli kadınların yaşamı da olumsuz biçimde etkilenmiştir.

2. Türkiye'deki insan hakları ihlalleri, Avrupa Konseyinin gündemine girse de Türkiye'de kadınların yaşadıkları sorunlar ve son yıllarda kadın haklarına yönelik saldırılar Konseyin dikkatini maalesef yeterince çekememiştir.

3. Türkiye'de çatışmalı ortam, nefret siyaseti, hükümetin ilan ettiği sokağa çıkma yasakları, halen sorumluları ortaya çıkarılmamış darbe girişimi ardından ilan edilen Olağanüstü Hal ve Kanun Hükmünde Kararnameler, kadınların yaşamını olumsuz yönde etkilemiştir. Kadın düşmanı ve muhafazakar politikalar ve söylemler, bu dönemde yoğunlaşmıştır.

4. Kamu Emekçileri Sendikasının derlediği rakamlara göre, 110.971 kamu görevlisinin en az % 23'ünü (25.523) kadınlar oluşturmuştur.¹

5. KESK sol ve sosyal demokrat kimliğiyle bilinen Türkiye'deki en büyük kamu emekçileri sendikaları konfederasyonlarından biridir. Ne var ki, KESK üyelerinin darbe ile hiçbir ilgileri olmadığı hükümet tarafından da bilinmesine rağmen, pek çok KESK üyesi muhalif kimlikleri nedeniyle kamudaki görevlerinden ihraç edilmişlerdir. Haziran 2017 tarihi

¹ "OHAL-KHK Rejimi İhraç Kurultayı", KESK'in Sesi, 12 June 2017.

itibariyle KESK'e (Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu'na) bağlı 11 sendikadan ihraç edilen toplam 3100 çalışanın 600'den fazlasının kadın olduğu açıklanmıştır.²

6. Yurtdışı bursu iptal edilen 226 öğrencinin 1/3'ü, üniversitelerden ihraç edilen 4811 akademisyenin 1/5'i kadındır.³

7. KESK'in desteğiyle Prof.Dr. Funda Şenol Cantek ve Ar.Gör. İlkay Kara tarafından yürütülen İhraçların Toplumsal Cinsiyet Boyutuna ilişkin araştırma da Kanun Hükmünde Kararnamelerle yapılan ihraçlar nedeniyle yıllarca ekonomik bağımsızlığını kazanmak için mücadele eden kadınların ekonomik özgürlüğünün ellerinden alındığını göstermiştir. Üstelik, ihraç edildikleri için ve Olağanüstü Hal'in yarattığı baskı ortamında başka bir iş bulmaları neredeyse imkansız hale gelmektedir. İşsizlik durumunda genelde aileden yardım alabildikleri için kadınlar ailelerine dönmek zorunda kalmakta, ailelerinin yaşadığı ortamda mahalle baskısıyla da karşılaşabilmekte, dışlanmaya ve nefrete maruz kalabilmektedirler. Kadınlar; ailelerine, eşlerine, babalarına bağımlı olarak yaşamaya zorlanmışlardır. Yapılan araştırmada, katılımcıların birçoğu ailelerine "sığındıklarını" ifade etmiştir. Kadınlar, işlerini kaybettikleri için kötü giden evliliklerini sonlandıramamakta, bireysel yaşantılardan, tercihlerden, alışkanlıklardan feragat etmek, aileleriyle ilişkileri yeniden düzenlemek ve aile içindeki hiyerarşik ilişkileri tekrar kabul etmek zorunda kalabilmekte, özgürlüklerini ve bağımsızlıklarını yitirebilmektedirler.⁴

8. Eğitim düzeyi ve mesleği ne olursa olsun işsiz kalmak, kadınları benzer biçimde etkilemektedir. Kadınlar, ev içindeki cinsiyetçi iş bölümü nedeniyle "kısıtlı bütçeleri idare etme, çocukların bu travmayı en az hasarla atlattıklarını sağlama, sosyal çevreyle ilişkileri yeniden düzenleme ve daha konforsuz hayatın, ev ortamının olumsuzluklarıyla baş etme

² KESK'in Sesi.

³ "OHAL'de kadın olmak", Kadın Koalisyonu, 2017.

⁴ KESK'in Sesi.

görevini üstlenmektedir.”⁵ Kadınlar hem kendilerinin hem de çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayamaz duruma gelmenin yükünü taşımaktadırlar.

9. Olağanüstü Hal süresince işlerini kaybetmelerinin yanında, kadınların kurdukları kurumlar ve derneklerin çalışmaları da engellenmiştir. Kamu üniversitelerindeki Kadın Çalışmaları Merkezlerinin bir kısmı Rektörlüklerce işlevsiz hale getirilmiştir.

10. OHAL döneminde 11 Kadın Derneği, 1 çocuk hakları derneği kapatılmıştır. İdil Eser, Özlem Dalkıran, İlknur Üstün, Nalan Erkem gibi kadın ve insan hakları savunucuları hapsedilmiştir. 50’yi aşkın kadın örgütü, kadın derneklerinin faaliyetlerinin durdurulmasına karşı yazılı bir açıklama yayımladı ve “Mühürlenene sadece mekanlar, biz her yerdeyiz” dediler. Kadınlar, “kapısına mühür vurulan dernekleri kadınlara yönelik şiddete karşı, cinsiyet eşitliği için birlikte çalıştığımız, yol arkadaşımız dernekler; sivil inisiyatifin ve kadınların özgürlük ve eşitlik talebiyle örgütlenmesinin engellenmesi, demokrasiye, hukuka, hak ve özgürlüklere sığınmayan bu uygulamalar Olağanüstü Hale sığınarak meşrulaştırılmaz” açıklamasında bulunmuştur.

11. Olağanüstü Hal ve yüzbinlerce kamu personelinin ihraç edilmesi, kadına yönelik şiddete karşı kamu kurumlarının da görevlerini aksatmasına neden olmaktadır. Örneğin Türkiye’nin ilk ve tek bağımsız feminist kadın sığınağı olan ve benim de kurucuları arasında bulunduğum Mor Çatı’ya, sığınağa yerleşmek için başvuran iki ayrı kadın da aynı sorunu dile getirmiş, şiddete uğradıkları için karakola gittiklerinde “yeterli personel olmadığı” gerekçesiyle saatlerce karakolda bekletilmişlerdir. Oysa, 6284 Sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair” Kanun ve İstanbul Sözleşmesi’ne göre kolluk kuvvetleri, şiddete maruz kalan kadınların ve beraberindeki çocukların bir kadın sığınağına yerleşebilmesi için işlem yapıp kendilerine refakat etmekle sorumludur.

⁵ KESK’in Sesi.

12. Hükümet, seçilmiş DBP'li (Halkların Demokratik Partisinin bileşeni olan ve çoğunlukla Kürt yurttaşların yaşadığı illerde örgütlenen siyasi parti) Belediye Başkanlarını Eylül 2016'da siyasi olarak atanan kayyımlar ile değiştirmeye başlamıştır. 3 AKP, 1 MHP ve 81 DBP belediyesine kayyım atandı. 35 kadın belediye başkanı tutuklandı. Kadınların yerel yönetimlerdeki başarıları, kayyımların uygulamalarıyla yok edilmiştir.

13. 864 kadın hakim ve savcı ihraç edilmiştir. İhraçlarla yargı içindeki kadın varlığı daha da zayıflamıştır.⁶

14. Birçok ilde "25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Birlik Mücadele ve Dayanışma Günü" ile "8 Mart Kadınların Uluslararası Birlik, Mücadele ve Dayanışma Günü" etkinlikleri yasaklanmış veya çeşitli biçimlerde engellenmiştir. KESK Kadın Sekreteri Gülistan Atasoy ihraç edilmiştir. Örneğin Adıyaman Valiliği, KESK üyesi bir sendika olan Büro Emekçileri Sendikası İl Kadın Sekreteri hakkında 8 Mart Kadınların Uluslararası Birlik Mücadele ve Dayanışma Gününe ilişkin KESK tarafından hazırlanan basın açıklaması metnini okuduğu için soruşturma başlatmış, ardından sürgün etmiş, daha sonra da açığa almıştır.

15. En az 30 kadın gazeteci gözaltına alınmıştır. 16 kadın gazeteci tutuklu olarak cezaevindedir. Türkiye'nin ilk ve tek kadın haber ajansı Jin Haber Ajansı (JINHA) ve yerine yeniden kurulan ŞÛJIN de Kanun Hükmünde Kararname ile kapatılan ajanslar arasındadır. Yine muhalif bir televizyon kanalı olan Hayat TV ve İMC TV gibi TV kanallarının kapatılması sonucu kadın haklarıyla ilgili Ekmek ve Gül ve Mor Bülten gibi TV programları yayından kaldırılmıştır.

16. Gözaltına alınan ve tutuklanan kadınlar işkence ve kötü muamele gördüklerini iddia etmektedirler. Hem askeri darbeye teşebbüs ettikleri şüphesiyle gözaltına alınan kadınlar, hem de tüm tutuklu kadınlar, Olağanüstü Hal gerekçe gösterilerek insan haklarına aykırı

⁶ Kadın Koalisyonu.

muamelelere maruz kalmaktadırlar. Örneğin, kadın tutukluların kaldığı Tarsus cezaevinde mahkumlar ve mahkum yakınları, sevk sırasında kadın tutukluların Ring aracından indirildikten sonra yerlerde sürüklendiğini, coplarla vurulduğunu, tüm tutuklularda darp izlerinin mevcut olduğunu söylemektedirler. Üstelik iddialara göre, gardiyan ve görevli askerler, doktorları darp raporu vermemeleri için yönlendirmektedir. Tutukluların cezaevine ilk geldiklerinden itibaren psikolojik olarak baskı altına alındığı, “çıplak arama” yapıldığı, tutuklulara zaman zaman su ve yemek dahi verilmediği, hasta tutukluların hastane sevklerinin cezaevi idaresince engellendiği ve ağır hasta tutukluların durumlarının ağırlaştığı iddia edilmektedir. Tutuklular ve aileleri, bu uygulamaların Olağanüstü Hal ile meşrulaştırıldığını ifade etmektedirler.

17. Darbe girişiminin ardından bazı dini liderler ve hükümeti destekleyenler tarafından cinsiyetçi söylemler kullanılmıştır. Bir yandan meydanlarda darbeye karşı çıkan kadınların görüntüleri yayınlanırken, diğer yandan kimi dini cemaatler, “kadınların evde oturup dua ve zikirle meşgul olmalarını, erkeklerin hükümeti darbecilere karşı destekleyeceğini” söylemişlerdir. Yine darbe ile ilişkili olduğu iddia edilen ve Cemaat örgütlenmesi içinde bulunduğu suçlamasıyla gözaltına alınanların ve tutuklananların eşleri için, “Darbecilerin eşleri ganimetimizdir” gibi söylemler kullanılmıştır.

Sokağa Çıkma Yasakları Süresince Kadın Hakları İhlalleri

18. Günümüzden iki yıl geriye gittiğimizde, kadın hakları ihlallerine baktığımız zaman, özellikle Kürt kadınların yaşadıklarını da ayrıca değerlendirmek gerekiyor.

2015 yılının Temmuz ayında Kürt yurttaşların yaşadığı illerde başlayan çatışmalar ve ardından ilan edilen sokağa çıkma yasakları boyunca, yüzlerce yurttaş yaşamını yitirmiş, yaralanmış, işkence ve kötü muameleyle maruz kalmıştır. Sokağa çıkma yasakları boyunca,

yurttaşların barınma, beslenme, sağlık ve eğitime ulaşmaları engellenmiş ve insanlar adeta ölüme terk edilmiştir.⁷

19. Çatışmalı süreçte en ciddi insan hakları ihlalleri kadınlar ve çocuklara yöneliktir. Bu dönemde öldürülen kadınlardan, bedenleri kolluk kuvvetlerince teşhir edilen, cesetleri günlerce sokak ortasında bekletilenler olmuş; cenaze törenlerine ailelerin katılımı engellenmiş, yasaklı ilçelerin sokakları ile evlerin duvarlarına cinsiyetçi yazılamalar yapılmıştır.⁸ Sokağa çıkma yasakları sonrası evlerine dönen yurttaşlar, yatak odalarına girildiğini, kadınların iç çamaşırlarının bilinçli biçimde sergilendiğini ve kullanılmış prezervatiflerin yatak odalarına bırakıldığını beyan etmişlerdir. Bu uygulamalar, savaşın erkek egemen yüzünü bir kez daha ortaya koymaktadır.

Demokratik Bölgeler Partisi Belediyeleri ve Toplumsal Cinsiyet Perspektifi

20. DBP, uzun süredir toplumsal cinsiyet odaklı belediyeçilik alanında birikim sahibidir. 1999 yılında HADEP adı altında girdiği seçimlerde 3 kadın başkan ile başlayan yerel yönetimler deneyimi, 2004'te 9 belediye başkanlığı, 2009 seçimlerinde ise 14 kadın belediye başkanı ile devam etmiştir.⁹ Ancak 2009 seçimlerinden hemen sonra kürt siyasilere yönelik tutuklamalar belediye başkanlarına da uzanmış ve birçok belediye başkanı, KCK operasyonları (bugün AKP, bu operasyonların Gülen Cemaatinin kumpası olduğunu iddia etmektedir) kapsamında tutuklanmıştır. 2014 yılına geldiğimizde, DBP, 15 yıllık toplumsal cinsiyet odaklı Belediyeçilik için yeni bir model oluşturmaya karar vermiştir. Yereldeki kadınlara yönelik çalışmaların güçlenmesi, cinsiyet eşitliği konusunda bölgede farkındalığın artması, kadınların yerelde karar alma ve uygulama süreçlerine daha güçlü katılımı için

⁷ Bu konuda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin aldığı tedbir kararları vardır. Ayrıca Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Af örgütü gibi kuruluşlar, Türkiye’de sokağa çıkma yasakları sırasında yaşanan insan hakları ihlalleriyle ilgili raporlar hazırlamışlardır.

⁸ “Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi 1 yıllık (25 Kasım 2015–25 Kasım 2016) Kadına Yönelik Şiddet Raporu”, Human Rights Association, 25 November 2017.

⁹ “Yerel Yönetimler Kadın ve Kayyum Raporu”, Demokratik Bölgeler Partisi Yerel Yönetimler Kadın Kurulu, 25 Mart 2017.

kadınları güçlendirecek politikalar üzerine daha fazla yoğunlaşmaya karar verilmiştir. 2014 seçimlerine kadar uygulanan cinsiyet eşitliği kotası yetersiz kaldığı için eşit temsiliyetin nasıl sağlanabileceği üzerine tartışılmıştır. Bu tartışmalar ışığında, kadınlar, 30 Mart 2014 yerel seçimlerine 1'i kadın ve 1'i erkek olmak üzere iki eş başkanın seçilmesine tüm yerel yönetim kademelerinde de eşit temsiliyet prensibine dayanan eşbaşkanlık sistemi ile girme kararı almıştır.

21. Yerel seçimlerde büyük bir başarı sağlanırken, bir ilk olarak, 106 belediyenin 96'sında eşbaşkanlık sistemine geçilmiştir. 3 büyükşehir, 8 il ve 85 ilçe/beldede eşbaşkanlık sistemi uygulanmaya başlanmıştır.

22. Belediyelerde seçilmiş ve çalışanlardan oluşan "belediye kadın meclisleri" oluşturulmuş, "kadın kurulları" ve "kadın koordinasyonları" seçilmiştir. Yine kadın ve erkek seçilmişlerden oluşan "kadın-erkek eşitlik komisyonları" ile kadın seçilmişlerin meclis çalışmaları öncesinde bir araya gelip gündemi değerlendirdikleri "kadın grupları" oluşturulmuştur.

23. Kadın politikalarında önemli bir deneyim kazanan DBP'li belediyeler bünyesinde kadın politikaları daire başkanlıkları ve kadın politikaları müdürlükleri kurulmuştur. Van, Diyarbakır ve Mardin Büyükşehir Belediyeleri'nde kadın politikaları daire başkanlıkları, il ve bazı ilçe belediyelerinde ise müdürlükler oluşturulmuş, müdürlükler bünyesinde kadın ekonomi, kadın eğitim ve şiddet ile mücadele birimleri kurularak kadın çalışmalarında yeni bir aşamaya gelinmiştir.

24. Kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında Diyarbakır Büyükşehir, Van Büyükşehir, Bağlar Belediyesi ve Akdeniz Belediyesi bünyesinde Kadın Sığınma Evleri açılmış, Diyarbakır Büyükşehir de "İlk Adım İstasyonu" ve "Alo Şiddet Hattı" kurulmuştur. Yine 43 Belediyede Kadın Merkezi açılmıştır.

Seçilmiş Belediye Başkanlarının Tutuklanması ve Hükümet Tarafından Atanan

Kayımlar

25. Ne var ki, 11 Eylül 2016 tarihinden 25 Mart 2017 tarihine kadar 85 DBP'li belediyeye kayyım atanmıştır. Halkın seçimle yönetime getirdiği DBP'li belediye eşbaşkanları ve meclis üyeleri ya tutuklanmış ya da görevden uzaklaştırılmışlardır. Özellikle, “güvenlik” öne sürülerek yürütülen operasyonlardan ve yıkımdan en çok etkilenen Belediyelerdeki kadın haklarının korunmasına yönelik merkezler kapatılmıştır. Bu merkezler, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiseri'nin Ofisi tarafından hazırlanan Raporda da belirttiği gibi, aile içi şiddet olaylarında mağdur olan kadınlar ve çocuklar için çok gerekli olan korumayı sağlamış ve kadınların sosyal ve siyasi alana katılımlarını teşvik etmiştir.¹⁰ Bu merkezlerde başvuru kadınlar için özel bilgilerin tutulduğu arşivlere de el konulmuştur.

Kadın Milletvekillerinin Tutukluluğu

26. Türkiye'de TBMM'de kadın milletvekili sayısı sadece % 14,29'dur. Halkların Demokratik Partisi (HDP)'nin % 36,36 oranında kadın temsili oranıyla Meclis ortalaması arasındaki büyük fark görülmektedir. Fakat bugün, cezaevinde bulunan HDP'li 9 milletvekilinden 5'i kadındır. Parlamentoda cinsiyet eşitliğini savunan ve kadın hakları için mücadele eden bu milletvekilleri, yaptıkları konuşmalar nedeniyle "insanları kin ve düşmanlığa tahrik" ve "terörist propaganda yapma" gibi suçlamalarla cezaevinde tutulmaktadır. Suçlamalar, konuşmalar yapmak ya da politik etkinliklere katılmak gibi siyasi faaliyetlere dayandırılmaktadır. Dahası, 21 Şubat 2017'de, HDP'nin eş başkanlığını yapan Figen Yüksekdağ'ın parlamento üyeliği iptal edilmiştir. Bu kararın ardından, 9 Mayıs 2017'de bir başka kadın milletvekilinin Nursel Aydoğan'ın parlamento üyeliği de kaldırılmıştır. Oysa HDP'li kadın milletvekilleri olarak, bugüne dek kadın hakları mücadelesinin Meclis'teki sesi olmaya çalıştık. Diğer partilerden de kadınlarla ilişkiler geliştirmeye çalışmıştık, hatta

¹⁰ “Report on the human rights situation in South-East Turkey”, Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, February 2017.

Meclis'teki tüm kadınların ortak sorun ve taleplerini bir arada tartışabilmek için TBMM tarafından resmi olarak tanınmasa da bir Kadın Meclis Grubu kurduk.

TBMM Boşanmaları Önleme Komisyonu Raporu ve Hükümetin Son Dönemdeki Kadınlara Yönelik Politikaları

27. Kadın haklarına yönelik saldırılar bunlarla sınırlı değildir. Son dönemde kadınların kazandığı pek çok hak, hükümetin değiştirmeye çalıştığı kanunlarla tehdit edilmiştir. Mecliste, boşanmaları önlemek için bir Komisyon kurulmuş ve bu Komisyon, kadınların haklarını tehdit eden bir Rapor hazırlamıştır. HDP, başından beri boşanmaları önlemek için değil, kadınları şiddete karşı korumak için bir komisyon kurulması gerektiğini ifade etmiş, bu Komisyonun kurulmasına karşı çıkmıştır.

28. 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesine Dair Kanuna göre, kadınların şiddete uğraması durumunda koruyucu tedbir kararı için delil veya belge aranmaz. Komisyonunda bu kural değiştirilerek 15 günden uzun koruma kararları için şiddetin uygulandığı hususunda delil veya belge aranması önerilmektedir. Oysa, şiddete uğrayan veya tehdit altındaki kadınların bunu belgelemesi oldukça güçtür. Kadınların kazanımları bu Komisyon tarafından geri alınmaya çalışılmaktadır.

29. Şiddete uğrayan kadınlar sığınağa yerleştirildiği gibi, şiddet uygulayanlar için de benzer bir uygulamanın yapılması amacıyla mevzuatta düzenleme yapılması önerilmektedir. Oysa Türkiye'de şiddete uğrayan kadınlar için bile sığınaklar çok yetersizdir. Bu nedenle şiddet uygulayan erkekler için sığınak açmayı önermek, Türkiye'de kadına yönelik şiddetin Meclis düzeyinde bile anlaşılmadığını göstermektedir.

30. Komisyon tarafından hazırlanan Raporda, şiddet uygulayan ve bu nedenle mahkeme tarafından haklarında evden uzaklaştırma kararı verilen kişilerin, çocuklarıyla kişisel ilişkilerini devam ettirebilmeleri için mevzuatta düzenleme yapılması önerilmektedir.

31. İstanbul Sözleşmesi ve Arabuluculuk Kanunu'na göre, şiddet vakalarında arabuluculuk yöntemi yasaklanmış olmasına rağmen; Komisyonun hazırladığı Raporda, çocuk kaçırma durumlarında, boşanma davalarında, dava süreci sırasında ve boşanma öncesinde arabuluculuk sürecinin kullanılmasının faydalı olacağı ifade edilmektedir.

32. İstismara uğrayan çocuk, istismar suçunu işleyen kişiyle evliyse, evliliklerinin 5 yıl boyunca "sorunsuz ve başarılı" devam etmesi halinde ilgili kurumların yetkili uzmanlarınca hazırlanan raporlar dikkate alınarak koşulların uygun olması halinde, istismar suçunu işleyen kişinin denetimli serbestlik ile serbest bırakılması önerilmiştir. Raporda, Türk Ceza Kanunu'nun bu doğrultuda değiştirilmesi talep edilmektedir. Bu öneri doğrultusunda sonradan bir Kanun Tasarısı da hazırlanmış; fakat hükümet çocuk istismarına af niteliği taşıyan bu Tasarıya kamuoyunun verdiği tepki neticesinde tasarıyı rafa kaldırmak zorunda kalmıştır.

33. Cinsel saldırı, cinsel istismar ve reşit olmayan kişilerle cinsel ilişki suçlarını işleyenlere hadım uygulanması da önerilmiştir. Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un 108. maddesine göre, şu anda mahpusun 'tıbbi tedaviye' tabi tutulup tutulmamasına ve 'tedavi amaçlı' programlara katılmasına infaz hâkimi tarafından karar verilebilmektedir. Fakat bu yasa kastrasyon uygulamaları için kullanılmamaktadır. HDP, başından beri kastrasyonun bir ceza olarak kullanılmasının popülist bir politika olduğunu ve çocuk istismarına karşı daha ciddi tedbirlerin alınması gerektiğini belirtmiştir. Hükümetle yakın ilişki içinde bulunan ENSAR Vakfı'nda onlarca çocuğun istismara uğradığının ortaya çıkması üzerine, kamuoyunun baskısıyla Meclis'te kurulan "Başta Cinsel İstismar Olmak Üzere Çocuklara Yönelik Her Türlü İstismar Olaylarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu"nun bir üyesi olarak hazırladığım Raporda çocuk istismarını önlemek için Türkiye'de alınması gereken önlemleri detaylarıyla ifade etmiştim. Ancak son bir yılda bu önlemlerin hiçbiri hayata geçirilmemiş, bütün Partilerin üzerinde fikir birliği ettiği "Çocuk Hakları Daimi Komisyonu" halen kurulmamıştır.

34. Hükümet, ayrıca geçtiğimiz yıllarda kürtajı yasaklamaya çalışmış, istismarcıların istismar ettikleri çocuklarla evlenmeleri haline serbest kalmalarını sağlayacak bir yasa tasarısı hazırlamış, kadınların gece mesaisi saatlerini artıran bir yönetmelik değişikliği yapmıştır. Şimdi ise, müftülere nikah kıyma yetkisi veren bir Tasarı kanunlaştırılmaya çalışılmaktadır. Bu yasa değişikliği, laiklik ilkesini ihlal etmektedir ve özellikle toplumsal hayatımıza ilişkin konularda dinsel kurumların yetkilendirilmesi suretiyle çok hukuklu bir hukuk sistemine geçilmesi tehlikesini doğurmaktadır. Bu yasa uyarınca çıkarılması ihtimali olan yeni yönetmelikler ve denetimi zayıflatan kurallar, zorla evlendirmelerin artmasına yol açabilecektir.

35. Anayasa Mahkemesi 2015 yılında, resmi nikâh olmadan dini nikâh yapan imamlara ve çiftlere 2 aydan 6 aya kadar hapis cezası veren maddeye ilişkin iptal başvurusunu görüşmüş ve hapis cezasını oy çokluğu ile iptal etmişti.

36. Türkiye’de 17 yaşından küçük çocukların evlenmeleri Medeni Kanunla yasaklanmıştır. Bu nedenle, resmi nikah yapmadan imam nikahı yapanlar için verilen cezanın iptal edilmesi, çocuk yaşta evlilikleri ve çocuk istismarını artırma tehlikesi taşımaktadır. Bu iptal kararı ile resmi nikâhın önceliğinin kalkacağı, dini nikâhın resmi nikâhın alternatifi olacağını, kadınlar açısından hukuki ve ekonomik sorunlar yaratacağını o zaman da ifade etmiştik.

Kadınlara Yönelik Şiddet

37. Bianet Bağımsız İletişim Ağının derlediği verilere göre, 2017’nin ilk yedi ayında erkekler 170 kadın ve kız çocuğunu öldürmüştü, 50 kadına tecavüz etmiş, 126 kadını taciz etmiş, 215 kız çocuğuna cinsel istismarda bulunmuş ve 237 kadına şiddet uygulamıştır. Temmuz ayında en az üç kadın kıyafetleri bahane edilerek tacize/şiddete maruz kalmıştır¹¹

¹¹ “Erkekler Temmuz’da 20 Kadın Öldürdü”, Bianet, 3 August 2017

38. Maalesef bu veriler, Bakanlıklar ve bağlı kurumlar tarafından tutularak kamuoyuyla paylaşılmamaktadır. Ne var ki, İstanbul Sözleşmesi Türkiye’yi veri toplamakla da yükümlü kılmaktadır:

"Bu Sözleşmenin uygulanması amacıyla taraflar, bu Sözleşme kapsamındaki her türlü şiddet vakası hakkında düzenli aralıklarla ayrılmış ilgili istatistik verileri toplamayı üstlenecektir."¹²

39. Avrupa Konseyi Parlamentosu’nun 1998’de çıkardığı tavsiye kararına göre her 7500 ile 10000 kişi arası nüfus için sığınma evlerinde bir kişinin kalabileceği yer olmalıdır.¹³ Oysa ASPB (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı)’nin açıkladığı rakamlara göre, Türkiye’de 132 sığınaktaki toplam kapasite 3402’dir. Yani yaklaşık her 23 bin kişilik nüfus için sığınma evlerinde bir kişinin kalabileceği yer vardır. Türkiye gibi kadına yönelik şiddetin yoğun biçimde yaşandığı bir ülkede, ulaşılabilir sığınak sayısının minimum standardın üzerine çıkarılması gerekir. Fakat Türkiye’de, Belediye Kanunu’nun eski halinde yer alan 50 bin nüfuslu belediyelerin sığınak açmasını öngören madde, yeni Belediye Kanunu ile 100 bin kişiye çıkarılmıştır. Fakat Belediyeler bu zorunluluğa da uymamaktadır ve Türkiye’de sığınak sayısı oldukça yetersizdir.

40. Ayrıca, ASPB’ye bağlı sığınaklarda kalan kadınlar, güvenlikleri gerekçe gösterilerek kısıtlandıklarını, sığınaktan sonra yeni bir hayat kurabilmek için hiçbir şey yapamadıklarını, sığınak çalışanlarının ihtiyaçlarını keyfi olarak karşıladığını ve kendilerine hakarete bulunduğu ifade etmektedirler. Bu ifadeler, Mor Çatı’nın hazırladığı 6284 Sayılı Kanun Uygulamaları İzleme Raporu’na yansımıştır. İlk adım merkezleri de yetersiz sayıdadır. Halen tecavüz kriz merkezleri ve ALO Şiddet Hattı kurulmamıştır.

¹² İstanbul Sözleşmesi

¹³ Liz Kelly, “Combating violence against women: minimum standards for support services”, Directorate General of Human Rights and Legal Affairs Council of Europe, September 2008.

41. Yargı ise kadına yönelik şiddete ilişkin yeterli bilgiye ve duyarlılığa sahip değildir. Kadınların yıllarca süren mücadelesi sonucu değiştirilen kanunlar etkin bir biçimde uygulanmamaktadır. İnsan Hakları Ortak Platformu'nun hazırladığı rapora göre, 1 Ocak 2015-31 Aralık 2016 tarihleri arasında ulusal ve yerel medya ile haber sitelerine yansıyan toplam 547 erkek şiddeti davası vardır. Davalardan ikisi zamanaşımından düşmüştür. Davaların yüzde 24'ünü cinayet (132 dava), yüzde 38'ini tecavüz (209 dava), yüzde 26'sını taciz (141 dava), yüzde 12'sini şiddet (63 dava) davaları oluşturmuştur. Ayrıca, 2015 ve 2016 yıllarında medyaya yansıyan cinayet davalarında, 176 sanık erkeğin yüzde 44'ü (78 erkek) ağırlaştırılmış müebbet cezasına, yüzde 30'u (53 erkek) müebbet hapis cezasına, yüzde 16'sı (29 erkek) hapis cezasına, yüzde 0.5'i (1 erkek) ağır hapis cezasına çarptırılmıştır. Sanık erkeklerin yüzde 9'u (15 erkek) da beraat etmiştir. Rapora göre, sanık erkeklerin yüzde 28'ine cezai indirim uygulanmıştır.¹⁴ Kadına yönelik şiddete ilişkin davalarda en önemli sıkıntılardan birisi de kadın örgütlerinin kadın cinayetleri davalarına müdahil olarak katılamamasıdır.

42. Dahası, Türkiye'de kadınlar, siyasetçilerin ve kamu görevlilerinin cinsiyetçi ve ayrımcı sözlerine maruz kalmaktadırlar. Bu ifadeler, toplumda kadına yönelik şiddeti ve ayrımcılığı artırmaktadır. AKP Genel Başkanı Recep Tayyip Erdoğan, "Kadınla erkeği eşit konuma getirmek fitrata terstir" demiş, hükümete yakınlığıyla bilinen Kadın ve Demokrasi Derneği (KADEM) ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın düzenlediği "Uluslararası Kadın ve Adalet Zirvesi"nde "kadın-erkek eşitliği olmadığı" görüşünü tekrar etmiştir. Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Melih Gökçek, kürtajın yasaklanmasıyla ilgili tartışmalar sırasında tecavüz sonucu gebeliklerde kürtaj konusu tartışılırken, "Anası olacak kişinin hatasından dolayı çocuk niye suçu çekiyor. Anası kendisini öldürsün" demiştir. Ne yazık ki onlarca benzer örnek vermek mümkündür. Bu söylemler, özellikle son dönemlerde gündelik hayatta, sokakta, kamusal her türlü alanda, kadınlara yönelik erkek şiddetinin ve tacizin fütursuzca artmasına neden olmuştur. Minibüste ve metrobüste iki genç kadın "şort giydikleri" bahanesiyle; hamile bir kadın ise parkta spor yaptığı için saldırıya uğramıştır.

¹⁴ Feray Salman, "İstatistiklerle 2015-2016 Erkek Şiddeti Davalarında Çıkan Kararlar", IHOP, 12 June 2017.

Çocuk İstismarı

43. Türkiye'de çocuk istismarı ciddi bir sorun olarak gündemdedir. Özellikle dini cemaatlere ait veya kuran kurslarına bağlı pek çok okul ve yurdun hızla açılmasıyla, çocuk istismarına karşı hiçbir önlemin alınmaması neticesinde birçok çocuk istismarı vakası yaşanmıştır. Özellikle yukarıda belirtildiği gibi, onlarca çocuğun ENSAR Vakfına bağlı bir yurttan istismara uğramasına rağmen, hem Eğitim Bakanlığı hem de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bu Vakıfla pek çok protokol imzalamıştır. Hükümetin, çocuk istismarına neden olan bu dini vakıfları ve cemaatleri koruması, kamuoyunda ciddi bir tepkiye neden olmuştur.

44. Mülteci çocuklar da ne yazık ki istismara en açık gruplardan birini oluşturmaktadır. Hem devlete bağlı mülteci kamplarında, hem de kamusal alanda pek çok mülteci çocuk istismara uğramıştır. Fakat ne yazık ki hükümet, mülteci çocukları istismardan korumak için halen bir politika geliştirmemiştir.

Eğitimin Dinselleştirilmesi ve Cinsiyetçi Eğitim Politikaları

45. Eğitim de dinselleştirilmektedir. Kız çocuklarıyla erkek çocukları pek çok okulda ayrı eğitim almaya başlamıştır. Bu durum, eğitimin laik niteliğine aykırıdır. Diğer yandan eğitim müfredatı da değiştirilmekte, yeni müfredatta uluslararası çocuk hakları sözleşmelerine ve medeni hukuka aykırı ve ayrımcı ifadeler yer almaktadır.

46. Yeni eğitim müfredatında, erkek egemenliğine dayalı aile yapısını ve patriyarkayı koruyup yücelten pek çok ifadeye yer verildiği basında yer almıştır. Müfredatta şu gibi ifadeler yer verildiği ifade edilmektedir: “Erkekler güç ve kuvvet yönünden daha ileri olduğundan, ailenin sorumluluğu onlara verilmiştir.” “İslam, erkeğin üstlendiği sorumluluklara karşılık, kadından da kocasına itaat etmesini istemiş ve İslam, bu itaati ibadet saymıştır. Ailede çocukların büyütülüp terbiye edilmesi daha çok anne tarafından yerine

getirilir. Erkek, aile içindeki vazifesini yapar ve ailesine karşı güzel davranırsa; kadın da kocasına karşı gerekli olan muhabbet, hürmet ve itaati gösterirse aile içinde düzen ve uyum sağlanmış olur.” Kısaca yeni müfredat, kadınların kocalarına itaat etmelerini “ibadet” saymaktadır ve buna benzer pek çok örnek yeni müfredatta mevcuttur.

47. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ise kadınların özgürlüğü ve eşitliği için mücadele etmek yerine tamamen muhafazakar aile yapısını güçlendirmeye ve dini vakıflarla protokoller imzalamaya odaklanmıştır. Bakanlık, bu raporda ifade ettiğimiz ihlalleri önlemek için hiçbir adım atmamaktadır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı, Türkiye’de binlerce kadın öldürülürken ve çocuklar istismara uğrarken sorumluluklarını yerine getirmemektedir. Avrupa Konseyi’ne bağlı, Eşitlik ve Ayrımcılığa Karşı Komisyon’un bir nevi TBMM’deki muadili olan Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu da bu alanda hiçbir faaliyette bulunmadığı gibi, son iki yılda yalnızca 4 toplantı yapmıştır.

Sonuç

48. Türkiye’de kadın hakları mücadelesi, Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasından da önce Osmanlı döneminde örgütlenen, onlarca dergi çıkaran, dernekler kuran kadın gruplarıyla başlamıştır ve çok uzun bir mücadele geleneğine ve tecrübeye sahiptir. Feminizm ve kadın erkek eşitliği fikri, bugün Türkiye’de milyonlarca kadına ulaşmış durumdadır. Bu nedenle, Olağanüstü Halin baskısı altında bile 8 Mart gibi günlerde yüz binlerce kadın sokaklara çıkmakta, dünya kadın grevi gibi uluslararası etkinliklerle dayanışma içinde eylemler organize etmekte, feminist gruplar ve kadın hakları örgütleri kampanyalar düzenlemektedir. Son örnek de, HDP Kadın Meclisi olarak “Bu Böyle Gitmez, Kadınlar İzin Vermez” şiarıyla başlattığımız ve "25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete karşı Uluslararası Dayanışma Günü”ne kadar devam edecek olan; Türkiye’de kadınlara yönelik her türlü baskıya karşı yürüteceğimiz kampanyadır.

Ne var ki, uluslararası kurumların da üzerine düşen sorumluluklar vardır. Kadın hakları alanında Avrupa Konseyi son yıllarda pek çok önemli Sözleşme ve belge ortaya koymuştur.

Şimdi önemli olan bu belgelerin uygulanmasını sağlamaktır. Türkiye'deki kadın hakları ihlallerine karşı Türkiyeli kadınlarla dayanışma içinde mücadele etmek, bugün her zamankinden daha önemlidir. Bir kez daha hatırlatmak isterim ki, tüm parlamenterler olarak kadın haklarını, ulusal ve küresel gündemlerin en yukarısına çıkarmak zorundayız. Avrupa Konseyi Parlamenterleri olarak en önemli görevlerimizden biri, hükümetlerimizi sorumluluk alır ve kadınlara hesap verir hale getirmektir